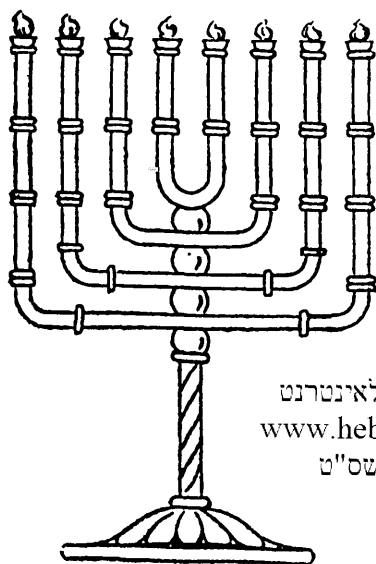

מגילת מתתיהו

ותרגום הונגרי

יבן יסופר קורת אבותינו אשר קרה להם בימי השמונאים כשלחמו
גלחמת ה' עם אויביהם בעד תורת אלהינו ועל קיום מצותנו
ינצחו בעמים כי אלהים עזרם והוא הפליא לעשות נסים ונפלאות
אשר ע"ב התיסרו שמונה ימי הנוכח בהלל והודאה:

ם הערות ותרגום הונגרי מאת **משדה וועלץ** בודאפעסט תע"א
שנת ה'תרצ"ו לפ"ג

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

MEGILASZ MATISZJAHU

❁ CHANUKA TÖRTÉNETE ❁

HÉBER-MAGYAR SZÖVEGGEL

Budapest, 1935.

יקר-סהדותא

מהפייטן המופלא. המליץ המפורסם הרבני המופלג כבוד

מרה וואלף היידענהיים נ"י.

דברי עדות החכמים השלימים נאוני זמנינו ובראשם הרב הגאון אמיתי

והמפורסם מו"הרר משה סופר נר"ו (נפסקעתו על ספר נחמך ישראל)

על דבר החכם התורני המושלם הריז בער פֿרענק שי ועל דבר היבורי

הנחמדים אינם צריכים היווק, גם הכמתו תאיר על פני כל חבוריה כי דובר צדק

הוא, ומניד מישרים בצחות לשון עברי ואשכנזי, ולאפושי נכרי קאתינא, לקרוא

למאהבי לאמור הנה מעמתי גם אני מין הרקח אשר מסך לנו החכם הניל,

ויהי בפי כדבש למתוק, גם אתם לנו לחמו בלחמו, ושתו בין אשר מסך, ואכלהם

אכל וישבוע, והללתם וכבדתם את שם אשר עשה עמכם, ועל זכרונם עלה גם

יעלה שם אחיכם ורעיכם הדורש שלומכם החפץ בשלוחתם:

רעדעלהיים ז' אב תקע"ט לפ"ק. וואלף היידענהיים.

מליצת הה"ג אבי המסדר שליט"א

ב"ה יום שנכפל בו כי טוב לסי ואנוא אל העין התרצ"ו לפסקיי פעסט יצ"ו

אחינו בני ישראל! אודיע לרבים, כי לפי שיש בני אדם, אשר יראים לנשת

לראות ולקרית בספר חדש אשר לא הי' לעולמים, מחמת שאין יודעי

מי הוא ואיזה הוא העוסק במלאכת ההדפסה, לכן מצאתי איע מחייב לפרסם

ברבים כי בני הנעים הבחור החויב המהולל ברב תשבוה מו"ה משה נר"י,

שקד כלימיו על התורה ועל העבודה, זכה ללמוד וללמד, ולהרביץ תורה והכמה

בישראל סה העירדה לאוי"ט, ויען שכתבו הספרי הקי שמציה לספר לפני ביב

מנילת אנשיוכם בחנוכה, ולהבינם העניני, כדי שידעו מאי חנוכה, וכדור הזה

בעויה אין יודעי ואין מביני זולת בלשון המדינה ככתבה ובפרט ההמך

והנשים אינם מביני לשון אחר כיא לשון המדינה, ואיא להבינם דבר

כיא בלשון המורגל ביניהם, וגם בדורות שלפנינו גדולי וטובים העתיקו מנילות

הללו בלשון המורגל בין ההמך, עיכ העתיק בני הנ"ו נר"י המנילה הזאת בלשון

המדינה הונגאריית עבור ההמונים וקטנים, וגם הני נשי ובנות ישראל אולי

יתעוררו עיזו להבין גודל גם ימי חנוכה, ובצדקה כתב גם הערות שינות מפי

ספרים וסופרים כולן שוין לטובה כאשר יראה הרואה —

ראני תפלה להיית, שזכרו לזרוע זרע אמת בלבב אחינו בניי, ולהמשיך לבית

בניי עיי מפעלו לירא' מהורה, עד נזכה לקראת משיח צדקינו במהרה! —

כ"ח בלב מלא רנשי אהבה ישראל וועלץ דומיצדסקי.

מבוא

וַיֵּאמֶר עֲשֵׂה, בְּלֹא עֲנִינָתִי זֶה לְעֵינַי הַקְּבִלְוּ מִשְׁנֵי, שְׂרָאוֹי לְהַשְׁלִימָה בְּדַר הַשְׁוִיָּה לְכָל נֶפֶשׁ, בְּעֲרֵאָה וְלֹא בְּפִדּוֹת וְכֹאחֵד הַאֲדָם הַדְּרָה, כִּי לֹא אֶל מַכְעֵי מַרְשִׁים וְהֵעָה מִוִּעֲטִים, כִּי אֶל הַמְּוִנִים רַבִּים עֵינַיִם אֲלוֹ מִוִּפְנִים, לְכָל חַיִּי לְפָנֵיהֶם כַּעֲגֹלָה מְחֻוּמָה, כִּהְיִי דַנְנָה בִּיתָא וְחַרְעָא לְדַרְתֵּיהִי לֹא עֲבִיד לְחֻכָּה.

וַיֵּבֵא עֲשֵׂה עֲנִינָה בִּידוֹ, אֲחַ כָּל הַמְּוִנִים אֲשֶׁר יִסְיָ אֹרֶז בְּהִירֵי, עַל חֻכְן הַעֲגֹלָה הַזֹּאת שְׂמֹלַחְתִּי מְפֹזְרִים אֵינָה וְאֵינָה, בְּמַסְפְּרֵי אֲדִירֵי יִשְׂרָאֵל מְאֹרֵי הָאָרֶץ וְהַגּוֹלָה, אֲשֶׁר זָרַח אֹרֶחַ לְיִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲחַר וְאֲחַר, וְזֶה יֹאֵל רֵאשׁוֹנָה: בְּמַסְפְּרֵי דַעֲמָז (דף ט') גְּרַסִּין תַּחְלַח בֵּית שְׁנֵי עֲלֻכּוֹת פֶּרֶס לִיד שְׁנֵי, עֲלֻכּוֹת יוֹן בְּפִנֵי אֲבִיתָא קַ"פ שְׁנֵי, עֲלֻכּוֹת מְשַׁמְּוֹנָה בְּפִנֵי הַבֵּית קַ"ג, עֲלֻכּוֹת בֵּית הַרְדּוּס קַ"ה, עַד הַמְּוִרְצָן, — וּבְמַסְפְּרֵי הַלְּכּוֹת גְּדוּלוֹת (הַלְּכּוֹת סוֹפְרִים) נִעְלָא, זְקִינֵי בֵּית שְׁמַאי וְזְקִינֵי בֵּית הַלֵּל הֵם כְּתֻבּוֹ עֲגֹלָה בֵּית מְשַׁמְּוֹנָה. — וְנִקְרָא עֲגֹלָה עֲתִיבָה עַל שֶׁ אֲזִיר הַבְּזוּרִים, וְלֹא בְּשֵׁם אֲנִיּוֹכְס הַרְשַׁע יִכּוּנָה — אֲוֹלָם לְרִיד לִיתָן טַעַם עַל שֶׁם מְשַׁמְּוֹנָה, שְׁהִי מְעַשְׂמַת יְהוִירִיב הִיּוֹ? וְהִנֵּה בְּתַלְמִים מַ"ח מ' לִיד בְּזוּלוֹת מְפֹרֶשׁ, מְשַׁמְּוִנִים מְשַׁוִּים (מְאֲנֵחָס) וְכֵן מְשַׁמְּוֹנָה וְכֵן: וְהַלֵּל נִוְסַח מְעַשְׂפֵט רַבִּי שְׁמֹת מְעַשְׂמַתוֹת בְּלִשׁוֹן עֲבָרֵי, וַיִּחְכֵּן עוֹד בְּעִצּוֹר זְכוּת ח' — שְׁמֵנִים שֶׁל נֶר מְנוּכָה, שְׁכָמוֹ כֵּן כִּלְלָ בְּעֵלָה זֹה, וְעַל כֵּן בְּצִוּוֹרָה זֶה לְעֵלְמָס, וְדוּעָה לְזֶה פִירֶשׁ בְּהַקְדָּמָה ר' צַעַר מְרַעַנְק עֵינָה עַל הַדְּרָחַת שֶׁם עֲבָרֵי, וְזִל: אֲכָל הַיּוֹתָר כְּכוּן נִרְאָה לִי, שֶׁשֶׁם עֲבָרֵי הוּא רַחַם עֲתִיבָה כֵּן זֵן יוֹסְנָן כִּי הוּא הִיָּה אֲזִי הַבְּזוּרִים, וְאֲךְ צוֹ יוֹסֶס כֵּסֶם הַכְּפֵלָא, כְּמוֹ שִׁמְדוֹ גַּם כֵּן מְסַדְרֵי הַתַּחְלָת, בְּיַמֵּי עֲתִיבָה כוֹ וְאֲשַׁר לְעַעֵן יִכְלוּ שְׁנֵי הַדְּרָחַת הַכְּפֵלָא לְעַעֵלָה בְּשֵׁם זֶה גַּם כֵּן, (הַתַּחְתֵּי דְבָרֵי לְקַעֵן לִד 10 ע"ט) הַכּוֹ לְכַתּוּב הַתַּחַר כֵּן לְפָנֵי הַשֵּׁם הַעֲלָם זֵן יוֹסְנָן, שְׁלֹא כְּעֵנָה. וַיֵּבֵא עֲשֵׂה, כִּי פִה מְקוֹם אֲחִי לְצַר אֵה רָאוֹ עַל כֵּה רַבּוֹתֵינוּ עֲלֵי הַשֵּׁם זִל, שְׁלֹא לְחַזַּר מְסַחַת עִיּוֹפְדָה עַל מְנוּכָה? וְהִנֵּה אֵיכָא מְאֵן דַּעֲעִיד כִּי בְּדַלֵּי נְסַדַּר מְסַחַת שְׁלֵמָה, בֵּין הַמְּסַחַת הַקְּטוֹנָה, וּבְטַלְטוּלֵי הַזְּמַן מְעַמַּת קְטַנּוֹתוֹ מְשַׁחֲפָה וְעַד מְעַשִּׂי לֹא נַחְגֹּלָה, וַיֵּשׁ טוֹעִינִים נְגִדוֹ לִוְעָר כִּי לְהַדִּים, כִּי דְרַר הַמְּפֹרֶסֶם כְּמוֹ מְעַשִּׂי מְנוּכָה וְדִינֵיהִי, אֵינִן לִוְרָךְ לְקַצְבוֹ בְּעִתֵּיהִי, וְעוֹד זֶה שְׁלִישִׁיָהּ הִיּוֹת וְרַבִּינוֹ הַקְּדוֹשׁ מְזַרְעֵה הַעֲלוּכָה, וְלֹא יִשְׂרָה בְּעִינֵי כֹתֵר כְּהֵנָה וְעֲלֻכּוֹת שֶׁל בֵּית הַמְּשַׁמְּוֹנָה יְפִדֵיהִי, גִּלְלָ כֵן הַשְּׁמֵיטִים מְשַׁמְּוִים, (זוֹלַת בְּחַ' מְקוֹמוֹת יְרוּשָׁה) וְסִייעַתָּא לְשִׁטָּה זֶה וּכְלָל לְהוֹכִיף מְצַעֲדָר רַבִּי מִיֵּמֵי סִי' י"ז, טַרְיָ צַבִּי יִיז תַּחְלָה יֵיט בְּרַכּוֹת? הוּלָא מְשַׁח בְּרַכַּת הַעֲיִינִים שְׁתַּקְּוֹהוּ בִּצְנִינָה, וְאֲחַ לְעַם דוּד שְׁתַּקְּוֹ אֲפִרְיוֹ, וְהִנֵּה הַסִּיּוּךְ בְּעֵלּוֹת תַּחְלָה כִּי שְׁעֲרָא תִיקָן תַּחְלָת יֵיחַ אֲךְ שְׁתַּחְמוֹ, וְאֲחַר הַפְּרָצָן מְזוּרֵי וּמְזוּרֵי, וְלְדְרַרֵי אֲשַׁר לִוְעָר אֲשֶׁר בְּרַכַּת אֲחַ לְעַם הַשְׁכִּיפּוּהוּ כָּל יַעֲי עֲלֻכּוֹת בֵּית מְשַׁמְּוֹנָה הַכְּהִינִים, עַד שְׁהוֹלְרָו לְתַקְּוֹ מְפֹדֶשׁ בִּצְנִינָה עוֹהֵימָה, וְשַׁפִּיר קְפִיד רַבִּי, אֲוֹלָם לְצִי אֲוֹעַר שְׁעָן הַכְּנַעֲנִי, שְׁבַעֲצוֹר זֶה לְצַד הַמְּסַיֵעֵי רַבִּי וְסִייעַתָּא מִיּוֹ עַל רֵאשִׁים עֲבִלֵי לְהַזְכִּירָם, וְלוֹלֵי דְרַבִּיהֶם הִיּוֹתֵי אֲוֹעַר, יַעֵן שְׁמַכְעֵי הַדּוֹר הַהוּא לֹא מְפֹדֶשׁ לְעֲגֹלָה זֶה לְחַרְעָה שְׁבַחְתָּהּ, וְלַעֲנָן לֹא יִצְוָה דוֹר

האחרון לידי טעות שגם היא כאחת עבה, מטעם זה עלאו לנכון להדגיש ולהגדיל
רושם זה גם צדק, שלא לרסור אפילו לתורה שצנעל-פה.

וידבר עשה לפני העם, הטעמים שהניעוני להוליא את העגילה היקרה הזאת לתורה,
ראשית, לעצן הלייל אותה אצדון השכחה שלטטה צה, כי זה שצעים ומעט
שנה שנדפסה לאשרונה בחוצרת עיומדת, ועיכ פירסוטה לא היה ניכר, ושנית כי
העמים הללו גם דורשות התחדשות, שכרי ההספוריה שלנו היא היא העדות הכי-
נאמנה לנו, אשר עמוכה אנו שואפים את הכח, עלמה, ונעמון אשר בכל לרתינו,
ולעדות כל הסנל הנורא שעצר עלינו עד הנה, הנה לא נעצנו לאחמות, וכן חמיד
יש תקוה לאחריטנו, שארית הפליטה נציה ישראל, ומכאן קענו רזיל צעם' שצה
ייג צעיני עגלה חענית צאערה, שאף שעדיין לא הרשחה להכחז שום חורה שצנעל-
פה, אזל קורות הימים — כצר נכחצו.

ויהי עשה גומר ואלאחתי וירא, צם' אורג ישראל ערך אנטיוכס עגלה: שר' צער
שרענק עייה העתיק עגלה אשכנזית לעצרות ענלי דעת כי ההעתיקה העצרות
קדעה להעתיקה האשכנזית, ולכן עמה צהולאה זו לא הדפסתי כי אם אותה העגילה
היותר עקורית, העוצא צקדור אריה (זולת ההסכעה שנכחצה לתפארת עגלה ר' צער
עייה הלנתי) ואל העגלה הזאת אספתי, ולרפתי, כל ההערות הדרושות, כדי לצררה,
וללצנה כפולת נקיה, ונעקוס שלא עלאחי ציאור עספיק, טרפתי והשדלתי ועלתי
לי תיל, לגלות לפונים, כפי שידי עגעה, והקפדתי גם על הנקודות, ואפילו על
הענה, עה שלא יעשה כן צאקוענו, ונרשות אוכל להגיד, כי העגלה הזאת אשר
אנכי נותן לפניכם היום — שלמה היא, ואני חפלה לאל גוער עלי שחקצל עלאחתי
זאת צהשולות סן צעיני קוראיו וענקריו, ויהא זה שכרי.

ויוסף עוד עשה לדבר, ולהציע חודתי הרבה, לכבוד הלי גצרת רבה ויקירא, אפריון
נמטיה ליה, היה הדיר עוביר יונה פריעדמאנן גיי ענהל הספרים היהודיה
דפה, שהוליל צטונו וצאדיצות לצו להעליא אלי את כל הספרים, והספרות שדרה
לי, ללורך חוצרת זה, ה' יאריך יעיו ושנחתי עחוץ הללפה ואושר עמו"ש.
ויצבר עשה את מהארץ' שעלה צגורלי לצקר אותה, ואת ירושלה עיה"ק חיו וצית
חפארתנו צה—צחורצנו, ועי יתן ולזכה לראוחו עחדש, כששצו שעה — צצנינו,
עסעט שלחי ערהשוון אלק תחניא שנה לפרנן צית אלדינו שיצנה ציז לוען
שמו יסיד העהולל ולצדו הוא

נאום משה בלתיא הה"ג עוביר ישראל וועלץ שליטיא
יליד טור-נעלא

מנחת-תודה

אל כבוד ידידי היקר,
 נודע בשערים שמו
 ירא אלדים, שומר אמונה

כה"ר אשר זנשיל קרעמער כ"י

מפק"ק בודאפעסט תע"א
 חד ממנהלי ביהכ"נ (טומפא) הי"ו
 ומנשים תבורך גבירתו אשת חיל
 היא תתהלל, מרת פעסל תחי
 ובנם הילד ניסן נרו יאיר ויזרח

על אשר הואיל בטיבו הנדול לאמעני שאוציא לאור ההוברת הניכחית,
 וקיבל עליו לשאת היצאות הדפסתה, תהי משכירתו שלמה מן השמים.

המסדר

העולם מקשיין אחאי זנר-הנוכה איכא אהדרין אשאיכ בשאר עלוות וואערתי
זילדותי עפייע שהקשה פניי עה לורך לנס הא טועאה הותרה זלצורה
וחי שהקצה הראה להם מצתם שלא יטערו להקריז ולהדליק בטועאה אעפיי
שהותרה ע"ש.

יודוע דברי הנהיג צעל קדושת לוי זי"ע שכ' טעם לשצפ ע"ע שאנו קורין
את יריט העכוונה צתורה צשם פג העלות וצישאל התאזרפ לקרוא
ירט זה צשם פסקת אף שצכל התורה נקרא יריט זה צשם פג העלות, אך יען
כתי' אהני לדודי ודודי ליי רל שאנו מקפדים שצפו של הקציה, והקציה אפסר
שצם ישראל וכן צתפילין שלנו כתיב צהן שצם ישראל [וצם' תפלה לעשה פי' הושענא
לעען פארך זו תפלין כוודע, וצתפלין דעארתי עלעא כתיב וועי כעאך ישראל'
וזכו פארך' התפילין שלך דעשתצפי צשצפי דישראל] והנה פג העלות נקרא על
שצם ישראל כע"ש צרשיזיל ויאסו את הצלק וגו' עוגות עלות וגו' וגם לדה וגו'
עגיד שצחו של ישראל שאסו את הצלק עוגות עלות אשורה צתורה נקרא יריט זה
צשם פג העלות כניכול הש"י אפסר שצחן של ישראל ואנו קורין היר"ט צשם
פסקת על שם שצקת הש"י ואערתם זצם פקם הוא לבי אשר פקם וגו' שהוא
שצם הש"ת.

ירעיב צתנוכה שנעשה כם צנרות פצה יחירה נודעת להם כנזיל שהקצה הודיעם
שצחן, אכ"ע קצלו עליהן היהודיש שצאוחו הדור לעשות גיכ לפנים אשורת
הדין, להכראות מצתם להש"י, ולכן יש אהדרין, ועהדרין ען אהדרין ע"ד דכתי'
אהני לדודי ודודי לי.

ת"ת מהברת ט"ב אות ל"א בשם כ' אבי מורי הה"ג שלימ"א

רבים תעבו על דברי רש"י ז"ל צפסקו אהץ אתנים קציו, ד"א ראה שעתידין
ששעונאי ונניו להלפס עם היונים, והתפלל עליהם לפי שהיו עועפים י"צ
צני ששעונאי ואלעזר כנגד כעה רצצות, לכך נאמר צרך ד' פילו וכו' חה פלא!
והלל צני אמתיה' לא היו רק סעשה? ועדוע נקט רש"י את אלעזר צפני עלמו, ולא
כולל אותו גיכ צתוך שאר צניו? [עיין וילקט יוסף שנה שני' תריס אות כ"ט
ואות פ"א ע"ש צזה] ואערתי כי אולי כוונת רש"י ז"ל כך, כי הנה צספר יוסיופון
סוף פרק ס"ה ראיתי שעימות יוסקן כהן גדול עד הורדוס העלך היו י"צ צית
ששעונאי, אהם כהנו או עלכי' על צית ישראל דור אשר דור, אהם שנים עשר,
והושיעם ד' ע"ד לופליהם, וזה שכתב רש"י כהנ"ל שהיו אועפים ואל-עזר כנגד
כעה רצצות, ולא שיקוצצ על אצ"ג, וא"ש.

ס' חמודי אפרים של כ' אבי מורי זקני הה"ג שלימ"א

הערה לה 19* עוקב על פסוק כ' הקודם, ור"ל את עמו של אלהי השמים, כללעיל.
לל 21 פסוק ו': כעצואר גם צעם' שצת קצעופ ועשאוש יע"ה מצוים
רק צסלל והודאה, ולא שאקורין צעלאכה.

מגלת מתתיהו * א.

1. Történt Antiochus görög császár idejében, aki hatalmas király és erőskezű uralkodó volt, az összes fejedelmek meghódoltak előtte. 2. Rengeteg tartományt és főnökeiket leigázott már, várakat ledöntötte, palotáikat fölgújtotta és népüket börtönbe vetette. 3. Macedóniai Nagy Sándor óta nem volt hozzá hasonló nagy fejedelem, a tenger túlsó felén. 4. Fővárost is építtetett, királyi lakóhelyéül, a tenger partján és azt elnevezte Antióchiának, az ő neve szerint. 5. Bakhides, a király helyettese, ugyancsak várost alapított, amelyet Bakhidesnek nevezett el, mind a mai napig.

א וַיְהִי בַיּוֹם אֲנַטּוֹכּוֹס מֶלֶךְ
 יוֹן מֶלֶךְ גָּדוֹל וְחֹזֵק
 הָיָה וְתַקְיָה בְּמַמְשָׁלְתוֹ וְכָל-
 הַמְּלָכִים יִשְׁמְעוּ לוֹ: כ וְהוּא
 כָּבֵשׂ מְדִינוֹת רַבּוֹת וּמְלָכִים
 חֹזְקִים וְהִתְחַרֵּב טִירוֹתָם
 וְהִכְלִיחֵם שָׂרָף בְּאֵשׁ
 וְאֲנָשִׁיהֶם בְּבֵית הָאֲסוּרִים
 אָמַר: ג מִיּוֹם אֲלֶפְסַנְדֵּרוֹס
 הַיְמֶלֶךְ לֹא קָם מֶלֶךְ כְּמֹהוּ
 בְּכָל-עֶבֶר הַנְּהָר: ד וְהוּא בָּנָה
 מְדִינָה גְדוֹלָה עַל-חוּף הַיָּם
 לְהִיזוֹת לוֹ לְבַיִת מַלְכוּת
 וַיִּקְרָא-לָהּ מְדִינַת אֲנַטּוֹכּוֹס
 עַל-שְׁמוֹ: ה וְגַם בְּגָרִים
 מִשְׁנֵהוּ בָּנָה מְדִינָה אַחֶרֶת
 לְגִנְדָּה וַיִּקְרָא-לָהּ בְּגָרִים
 עַל-שְׁמוֹ וְכֵן שְׁמוֹרָתָן עַד
 הַיּוֹם הַזֶּה:

* העגלה היקרה הזאת הועלתה בעסזור ישן דפוס שאלוניק (ונעתקה אשפ לסדר תפלה הספרדיה דפוס ורען שנת תק"ס) היא אשפ מפליטה הספרים של סופרינו הקדמונים. והיא כתובה צעיקר לשונה צלי ארעית צרורה ואפיכ נעסקה

מתת יהו ב.

1. Uralkodásának huszonharmadik évében, azaz a szentély fölépítésének kétszáztizenharmadik esztendejében elhatározta, hogy Jeruzsálem ellen vonul. 2. S így szólt fejedelmeihez: hiszen tudjátok, hogy a jeruzsálemi zsidó nép is a mi fennhatóságunk alá tartozik. 3. De i-tenünknek ők nem áldoznak, törvényeinket nem tisztelik, királyi rendeleteimet megszegik, a saját jellegzetes előírásaik betartására azonban annál szigorúbban ügyelnek. 4. Szívük mélyén pedig kívánják a király és fejedelmei uralmának hanyatlását, — úgy is hangoztatják, — vajha, saját királyunk uralkodna végre fölöttünk, szárazon és vizen, hogy az egész világra hatalmunkat kiterjeszthessük. 5. Nem szolgálja tehát birodalmunk tekintélyét, ha ezeket a föld színén megtűrjük. 6.

א בשנת עשרים ושלש
שנים למלכו
היא שנת מאתים ושלש
עשרה שנים לבנין בית
האלהים שם פניו לעלות
לירושקלים: ב ויען ויאמר
לשריו הלא ידעתם כי יש
עם היהודים אשר בירושקלים
בינינו: ג לאלהינו אינם
מקריבים ודתינו אינם עושים
ודתי המלך עוזבים, לעשות
דתם: ד וגם הם מייחלים
ליום שברון הה מלכי
והשלטונים ואומרים מתי
ימלך עלינו מלכינו ונשלוט
בם וביבשה וכל העולם
ינתן בידינו: ה אין כבוד
למלכות להניח אלה על-
פני האדמה: ו עתה בואו

עלשון זו ללי עזרית וכן צאה דפוס אך לשונה הארעית ביתה טעונה בעתה
עד כי צנתה תרי"א קפ הסכס פליפאוסקי והדפיסה צשתי לשונותיה ארעית
ועזרית עפ"י כ"י שמאל צאלר ספרי לונדון הצירה. ויפה העיר עליה שהיא קדושה

Vonuljunk ellenük és tiltsuk el őket szent szövetségüktől, a Szombat, az Ujhold és Ábrahám frigyétől. Ez a terv a fejedelmek és a katonaság tetszését meg is nyerte. 7. Ezekután Antiochus császár megbizta Nikanor hadvezérért, ki nagy hadsereg élén azonnal el is indult, Jehuda fővárosa, Jeruzsálem ellen. 8. Ott rettentő mészárlást vitt véghez; utána oltárt építtetett a szentélyben, és azon a helyen, ahol az Örökkevaló Izrael I-tene szolgálai a prófétáknak kinyilatkoztatata — az én szentségem fog itt honolni, — ő sertéseket, öletett és ugyanott azokat fölálaltoztatta. 9. Midón erről a főpap, Jochanan, a Matiszjahu fia, értesült, szörnyű ha-

וְנִעְלָה עֲלֵיהֶם וְנִבְטַל מֵהֶם
 אֶת־הַבְּרִית אֲשֶׁר פָּרַת לָהֶם
 שֶׁבֵּת רֵאש־חֻדֶּשׁ וּמִיּוֹלָה.
 וַיִּשְׁטַב הַדְּבָר בְּעֵינַי שָׂרְי
 וּבְעֵינַי כָּל־חִילוֹ: ז בְּאוֹרְתָהּ
 שָׁעָה קָם אֲנִיּוֹכֶם הַיּוֹמָר
 וַיִּשְׁלַח אֶת־נִיקְנוֹר מִשְׁנָרְהוֹ*
 בְּחֵיל גָּדוֹל וְעַם רָב וַיָּבֵא
 לְעִיר יְהוּדָה לְיִירוּשָׁלַיִם: ח
 וַיַּהְרֹג בָּהּ הָרַג רַב וַיִּבֶן בְּמָה
 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
 אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְעַבְדָּיו
 הַנְּבִיאִים שֵׁם אֲשַׁכֵּן שְׁכִינָתִי
 לְעוֹלָם, בְּמָקוֹם הַהוּא שְׁחַטְמוּ
 אֶת־הַחֲזוֹר וַיָּבִיאוּ אֶת־דָּמֹ
 לְעֹזֶרֶת הַקֹּדֶשׁ: ט וּבַהֲזוֹרָה
 זֶה בְּאֲשֶׁר שָׁמַע יוֹחָנָן בֶּן־
 מַתְתִּיָּה בֶרֶךְ גָּדוֹל כִּי זֶה
 הַמַּעֲשֶׂה נַעֲשָׂה נִמְלֵא קֶצֶף

זען לספרי הכתובים הנגללים באסוקריפאל. [ועפרק ה' פ' ד' בשעע דאחר הסודין ככתבה. הערל] (סדור ענדוי"ט).
 * ניקנור זה ער לזא היה, לא עשנה לענק, — וזרוב נוסחאות נדפס הכי.

ragra lobbant és bosszút for-
ralt. 10. Tört készített ma-
gának, két arasznyi hosszú
és egy arasz széleset, ame-
lyet öve alá rejtett. 11. Az-
után Jeruzsálembe indult, ott
egyenesen a királyi palota
bejárata elé tartott, hogy je-
lentse a kapuőröknek, misze-
rint ő Jochanan, a Matisz-
jahu fia, Nikanorral óhaj-
tana beszélni. 12. A kapusok
továbbították és a testőrök
bejelentették, hogy a zsidók
főpapja künn várakozik; —
nemsokára Nikanor kiüzente,
hogy jöhet. 13. Midőn Jocha-
nan belépett, Nikanor ekként
támadt reá, talán te is az
ellenszegülők közül vagy, kik
a birodalom rendjét megbon-
tani merik? 14. Jochanan
azonban azt felelte, én va-

חַמָּה וְזוּי פָּנָיו נִשְׁתַּנָּה וַיַּוְעֵץ
בְּלִבּוֹ מַה־שְּׂיֻכַּל לַעֲשׂוֹת
עַל־זֶה: י וַאֲזוּ יוֹחָנָן בֶּן־
מַתְתִּיָּה עָשָׂה לוֹ חֶרֶב שְׁתֵּי
זֵרֵתוֹת אַרְבֵּה וְזֵרֵת אַחַת
רַחְבָּה פָּחַת בְּגָדָיו עֲטוּפָה:
י א וַיָּבֹא לִירוּשָׁלַיִם וַיַּעֲמֵד
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא
לְשׂוּעָרִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲנִי
יֹחָנָן בֶּן־מַתְתִּיָּה בָּאתִי לָבֹא
לְפָנֶי נִיקָנוֹר: י ב וַאֲזוּ בָּאוּ
הַשְּׂוֹעָרִים וְהַשׂוֹמְרִים וַיֹּאמְרוּ
לוֹ הַזְּבִיחַן הַגָּדוֹל שָׁל־
הַיְהוּדִים עֹמֵד בַּפֶּתַח וַיַּעַן
נִיקָנוֹר וַיֹּאמֶר לָהֶם בּוֹא יָבֹא:
י ג וַאֲזוּ יוֹחָנָן הִוָּבֵא לְפָנֶי נִיקָנוֹר
וַיַּעַן נִיקָנוֹר וַיֹּאמֶר לְיוֹחָנָן
אַתָּה הוּא אַחֶד מִן־הַמּוֹרְדִים
אֲשֶׁר מָרְדוּ בַּמֶּלֶךְ וְאַיִנָּם
רוֹצִים בְּשָׁלוֹם מִלְּכוּתוֹ:
י ד וַיַּעַן יוֹחָנָן לְפָנֶי נִיקָנוֹר
וַיֹּאמֶר אֲדוֹנֵי אֲנִי הוּא עָתָה

gyok, Uram, de hozzád most éppen azért jöttem, hogy ezentúl minden parancsodnak alávessem magam. 15. Ha ez így van, szólt Nikanor, úgy fogd ezt a sertést és áldozd föl az emelvényen, azután pedig királyi ruhába öltöztetek és a király tanácsadójává emellek. 16. Jochanan most így válaszolt: nem teljesíthetem kívánságod Izrael fiai miatt, kik ha értesülnek arról, amit teszek, az első alkalommal megköveznének. 17. Csupán, ha a közelünkből mindenki eltávozik, tehetem. Nikanor tehát mindenkit kiküldött. 18. Jochanan, a Matiszjahu fia, szeméit az égre emelé ekkor, s így fohászzkodott: I-tenem, Ábrahám, Izsák és Jákob ősatyáim I-tene, ne hagyj, hogy ezen pogány kezébe essem, aki büszkén fog majd hálát adni az ő Bet-Dagon bálvá-

בְּאֵתִי לְפָנֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְצֶה
 אֵלֹהֵי שָׁמַיִם: טו וַיַּעַן נִיקָנוֹר
 וַיֹּאמֶר לְיוֹחָנָן אַחַם כְּרִצּוֹנִי
 אֶתְּהֵ עוֹשֵׂה בַח חַיִּיר
 וּשְׁחַמְדוּ עַל־הַדְּבָמָה וְתִלְבַּשׁ
 בְּגָדֵי מַלְכוּת וְתִרְכַּב עַל־
 סוּם הַמֶּלֶךְ וּבְאֶחָד מֵאוֹהַבֵי
 הַמֶּלֶךְ תִּהְיֶה: טז וּבְכֹאֲשֶׁר
 שָׁמַע יוֹחָנָן הוֹשִׁיבוֹ דְבַר
 אָדוֹנָי אָנִי יֵרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 כִּן־יִשְׁמְעוּ כִּי עָשִׂיתִי בֵּן
 וַיִּסְקְלוּנִי בְּאֲבָנִים: יז עֲתָה
 יֵצֵא כָּל־אִישׁ מִלְּפָנֶיךָ כִּן
 יוֹדִיעוּם, אִז נִיקָנוֹר הוֹצִיא
 מִלְּפָנָיו כָּל־אִישׁ: יח בָּעֵת
 הַהִיא נָשָׂא יוֹחָנָן בֵּן־מַתְתִּיָּה
 עֵינָיו לַשָּׁמַיִם וְתַקַּן תְּפִלָּתוֹ
 לִפְנֵי אֱלֹהָיו וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי
 וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי אֲבָרְהָם יִצְחָק
 וַיַּעֲקֹב אֱלֹהֵי־תַתְּנִי נָא בְּיַד
 דָּגֶרֶל הַזֶּה כִּי אִם־יִהְרַגְנִי
 יִלְדֵךְ וַיִּשְׁתַּפַּח בְּבֵית דָּגוֹן

nyának, mintha az segítette volna őt. 19. Utána villámgyorsan föl pattant, három lépést tett felé, törét kirántotta és azt mélyen Nikanor szívébe szúrta, holt tetemét pedig a szentély egyik szegletébe rejtette. 20. Majd újból I-tenéhez vezekelt Jochanan: ne számítsd vétkemül, hogy embert öltem szentélyedben és segíts meg ezután is, hadd pusztuljanak összes ellenségeid, kik Jehuda és Jeruzsálem ellen törnek. 21. Még aznap sereget toborzott Jochanan és az ellenség táborára irtó csapást mért. 22. Azon a napon (hetven) kétezerhét száz ember elesett. 23. Ennek emlékére azután diadalívet emeltetett és azt elnevezte Makabinak, ami azt hirdeti: »A győzedelmes vitézségnek».

אֱלֹהֵיוּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי נַתָּנוּ
 בְּיָדֵי: יט בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּסַע
 עָלָיו שָׁלַשׁ פְּסִיעוֹת וַיִּתְקַע
 הַחֶרֶב בְּלִבּוֹ וַיִּשְׁלַךְ אוֹרְתּוֹ
 חָלַל בְּעֹזֶרֶת הַקִּדְּשׁ: כ לִפְנֵי
 אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם עָנָה יוֹחָנָן
 וַאֲמַר אֱלֹהֵי לֹא תִשִּׁים עָלַי
 חַטָּא כִּי הִרְגַתִּיו בַּקִּדְּשׁ
 עָתָה בֵּן תַּתֵּן אֶת-כָּל-הָעַמִּים
 אֲשֶׁר בָּאוּ עִמּוֹ לְהַצֵּר לְיִהוּדָה
 וְלִירוּשָׁלַיִם: כא אִזּוּ יֵצֵא יוֹחָנָן
 בֶּן-מַתְתִּיָּה בַיּוֹם הַהוּא וַיִּלָּחֶם
 בְּעַמִּים וַיַּהַרֵג בָּהֶם הָרַג רַב:
 כב מִסַּפֵּר הַהִרְוּגִים אֲשֶׁר הִרַג
 בַּיּוֹם הַהוּא שְׁבַע מֵאוֹת
 וּשְׁנַיִם (וּשְׁבַעִים) אָלָף אֲשֶׁר
 הָיוּ הוֹרְגִים אָלָף לְאָלָף:
 כג בְּשׁוּבוֹ בָּנָה עַמּוּד עַל-
 שְׁמוֹ וַיִּקְרָא-לוֹ מַכְבֵּי מִמִּית
 הַתְּזֻקִים*:

* השם מכבי עיין בהקדמתי שהוא שם כינוי, והוא כלשון יון גבור איש
 עלפסיה, עיכ נראה שדעתו צזה עכצ"י, כלומר הגבור איש עלפסיה נלה והעית

מתתיהו ג.

1. Antiochus megrendülve értesült Nikanor hadvezérének haláláról, azonnal maga elé idéztette a gonosz Bakhidest, népünk megrontóját.

2. Es így szólt hozzá Antiochus: hiszen tudod, mit tettek velem Izrael fiai, seregeimet megsemmisítették, táborunkat zsákmányul ejtették s vezéreinket elfogták. 3. Többé ki óvhatja előlük vagyónát, hiszen saját hazánkban sem vagyunk biztonságban. Vonuljunk tehát újból ellenük és töröljük el szent szövetségüket, melyet I-ten kötött velük, a Szombat, Ujhold és Abraham frigyét. 4. Utnak indult tehát a gonosz Bakhides Jeruzsálem ellen, hol seregével szörnyű mészárlást

א וַיְהִי כִּי שָׁר שָׁמַע
אֲנִיּוּכֵם הַמְּלֹךְ כִּי
נִהְרַג נִיקָנוֹר מִשְׁנֵהוּ צָר לוֹ
מְאֹד וַיִּשְׁלַח לְהִבִּיא לוֹ
בְּגָרִים הָרָשָׁע הַמְּטַעַה אֶת-
עִמּוֹ* : ב וַיַּעַן אֲנִיּוּכֵם
וַיֹּאמֶר לְבְּגָרִים הֲלוֹא יָדַעְתָּ
אִם-לֹא שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר-עָשׂוּ
לִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָרַגוּ חֵילִי
וַיָּבִזוּ מִחַנּוּתֵי וְשָׂרֵי : ג עָתָה
עַל מְמוֹנֵיכֶם אַתֶּם בּוֹטְחִים
אוּ בְּתִיכֶם לָכֵם הֵם. בְּאוֹ
וְנִעְלָה עֲלֵיהֶם וְנִבְטַל מֵהֶם
הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת לָהֶם
אֱלֹהֵיהֶם שַׁבַּת רֵאשִׁי-חֹדֶשׁ
וּמִילָה : ד אַז בְּגָרִים הָרָשָׁע
וְכָל-מַחַנּוּתָיו בָּאוּ לִירוּשָׁלַיִם
וַיַּהַרֵג בָּהֶם הָרַג רַב וַיִּגְזֹר

הפזקים חנסי חיל [דער טאפערע קריגער האט דיע העלדען צעזיגט], און צעצור שבוט שם על העמוד לא אוכל לכונו כי אם [זיגענדע העלדענשערקע] ואחינו פילוסופי האלהיי העצריים אועריס ששם מכבי הוא רות מי כעוך באלים ו ושע"כ לאחר שגלשו והללישו לעלובה סקקו על שלכיהם ועניניהם שם מכבי: (עגלת עתחילו של ר' צער פרענק ע"ה).
* תלפ"כ סערו את עמי (יחזקאל יג י')

rendezett és ott elrendelte a Szombat, Ujhold és Ábrahám frigyének tilalmát. 5. A királyi rendeletnek kihirdetése után, mégis megszegte egy apa e tilalmat és gyermekét a frigybe fölvetette, de elfogták és feleségével együtt, gyermekük színe előtt fölakasztották. 6. Egy anya viszont, kinek, férje elhalálása után fia maradt, azt 8 napos korában a frigybe fölvetette, ezt követőleg a város falára menekült, karjában a gyermekével. 7. Onnan szótintézet a néphez, mondván: Ha azt hiszed gonosz Bakhides, hogy képes vagy a mi szent szövetségünkől — atyáink szövetségétől — bennünket eltántorítani, csalódsz, mert attól a mi kései utódaink sem

בָּה גְזָרָה גְמוּרָה עַל-שַׁבָּת
 רֵאשֶׁתְּחֵדֶשׁ וּמִילָה: הַ בְּהוֹת
 זֶה כַּאֲשֶׁר הָיָה דְבַר הַמֶּלֶךְ
 נִחְפְּזוּ מִצְאוּ אִישׁ אֲשֶׁר-מָל
 בְּנוֹ וַיָּבִיאוּ הָאִישׁ וְאִשְׁתּוֹ
 וַיִּתְּלוּ אוֹתָם כְּנֶגֶד הַיְלָד:
 וְגַם אִשָּׁה אֲשֶׁר יָלְדָה בֵּן
 אַחֲרֵי-מוֹת בַּעְלָהּ וַתִּמָּל
 אוֹתוֹ לְשִׁמוּנָה יָמִים וַתַּעַל
 עַל-חֹמַת יְרוּשָׁלַיִם וּבָנָה
 מְהוּל בִּינָה: וַתַּעַן וַתֹּאמֶר
 לָךְ אוֹמְרִים בְּגֵרִים הַרְשָׁע
 אַתֶּם הוֹשְׁבִים לְבַטֵּל
 מֵאֲתָנּוּ הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת
 עִמָּנוּ בְּרִית אֲבוֹתֵינוּ לֹא-
 נִבְטַל מִמָּנוּ שַׁבָּת רֵאשֶׁת-
 חֵדֶשׁ וּמִילָה מִבְּנֵי בְּנֵינוּ לֹא

הדת העתיקה, והנה גם צעפס הזאת כל התלונותיו של השלטון הזר נמרכזה
 בנקודה הזאת, להסעות את לב עם בני עשנת ריש ועינה כללקטן, ורק אחרי הכרתח
 שלש עלות חופיות הללו, סברו לגשת אל ישראל להשפיע עליו תרבות הנכרית
 שלהם, ובגרים הרשע העופקד על כל זאת, היה אטעה צזו את העם היבודי.
 ואם אננס עלד אשפט הלשון הוליל העטעה את עענו, שהרי עוכב על בני ישראל.
 אכן הענין פוזר ארישא דקרח (פסוק כ') לפני אלהי הסמים וכו' ולפיז עלת

fognak eltérni. 8. Evvel le-
hajította gyermekét a magas-
ból, önnön maga utána bu-
kott és mindketten ott hal-
tak szörnyet, de még igen
sokan Izrael fiai közül kö-
vették példájukat, mert szö-
vetségükhöz hűségesek ma-
radtak. 9. Abban az időben
egy nagyobb csoport Izrael
fiai közül vállalkozott arra,
hogy ha nem másutt, vala-
mely barlangban fogja meg-
ünnepelni a Szombatot, sem-
hogy azt megszenteltelenít-
se, de beárulták őket Bakhi-
des előtt. 10. Aki erre fegy-
veres megbizottakat küldött
felkeresésükre, kik a barlang
bejáratát eltorlaszolták és be-
üzentek oda: jertek ki, »ke-
nyerünket ehetitek, vizünket
ihatjátok», csak engedelmes-
kedjete parancsainknak. 11.
De Izrael fiai azt válaszol-
ták: Az Örökkévaló a Szi-
naj hegyen megparancsolta
nekünk, hat napig dolgozz,

יוֹסֵר* : ה וַתִּפֹּל בְּנֵה לְאָרֶץ
וַתְּפֹל אַחֲרָיו וַיָּמֹתוּ שְׁנֵיהֶם
כְּאֶחָד וַרְבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הָיוּ עוֹשִׂים כֵּן בְּיָמִים
הָהֵם וְלֹא שָׁנוּ בְּרִית אֲבוֹתָם :
ב זָמַן הַהוּא אָמְרוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵה לְאֱלֹהֵה בָּאוּ
וַיִּלְדוּ וַיִּנְשְׁבוּת בַּמְּעָרָה כֵּן
נִחְלַל אֶת-יְיָוִם הַשַּׁבָּת
וַיִּלְשִׁינוּ אוֹתָם לִפְנֵי בְּגָרִים :
י אִזּוּ בְּגָרִים הִרְשָׁע שָׁלַח
אֲנָשִׁים חֲלוּצִים וַיָּבֹאוּ וַיִּשְׁבּוּ
עַל-פִּי הַמְּעָרָה וַיֹּאמְרוּ
אֲלֵיהֶם יְהוּדִים צְאוּ אֵלֵינוּ
אֲכָלוּ מִלֶּחְמֵנוּ וּשְׁתוּ מִיַּיִנֵּנוּ
וּמַעֲשֵׂינֹו תִהְיוּ עוֹשִׂים : יא
וַיַּעֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ
אֱלֹהֵה לְאֱלֹהֵה זֹכְרִים אֲנַחְנוּ
אֲשֶׁר צִוָּנוּ יי עַל-הַר סִינַי
שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעַשִׂיתָ

עמו ר"ל את עמו של האלכסיס — והכעשך עזואר — ממני המוציא לאור.
* עי' שנה (ק"ל) כי עד ימי אנטיוכוס לא נשתנה עונת עילה מיעות ארכהם

és végezd munkádat, a hetedikén pihenj; azért inkább itt pusztulunk, mintsem hogy a Szombatot megszegjük. 12. Midőn belátták, hogy a szombattartók nem hajlandók onnan kivonulni, akkor főtörzseket hengerítettek a barlang szája elé, tüzet raktak belőlük és ott közel ezer ember, férfi és nő, lelte halálát. 13. A történetek után azonban Matiszjahu öt fia, Jochanan és négy fivére, fölkerelkedett és döntő harcra indult az ellenség ellen, melyet részben felkoncoltak, részben megfutamítottak a tenger szigeteire, I-ten segítségével.

כָּל־מְלֹאכְתְּךָ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
תִּשְׁבּוֹת עֲתָה טוֹב לָנוּ אֲשֶׁר
נָמוּת בַּמְּעָרָה מֵאֲשֶׁר נַחֲלָל
אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת: יב בְּהִיּוֹת
זֶה כַּאֲשֶׁר לֹא־יֵצְאוּ אֲלֵיהֶם
הַיְהוּדִים וַיָּבִיאוּ עֲצִים
וַיִּשְׂרְפוּ עַל־פִּי הַמְּעָרָה
וַיָּמּוּתוּ כְּכֹל־לֵךְ אִישׁ
וְאִשָּׁה: יג אַחֲרֵי כֵן יֵצְאוּ
חֲמִשָּׁה בְנֵי־מַתְתִּיָּהוּ יוֹחָנָן
וְאַרְבָּעָה אַחֵיו וַיִּלְחָמוּ
בְּעַמִּים וַיַּהַרְגוּ בָהֶם הַרְגֵּרֵב
וַיִּגְרְשׂוּם לְאֵי הַיָּם כִּי בָטְחוּ
בְּאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם:

מתתיהו ד.

1. A gonosz Bakhides is elmenekült többedmagával. 2. Es ekként szólott Antiochus-hoz: Királyom Uram, te elrendelted bár a Szombat, Ujhold és Ábrahám frigyének

א אִזּוּ בְּנָרִים הֲרָשַׁע נְבִנָם
בְּסַפִּינָה אַחַת וַיָּנֶם
אֶל־אֲנַטְוִיכָם הַמֶּלֶךְ וְעַמּוֹ
אֲנָשִׁים פְּלִיטֵי חָרֵב: כ וַיַּעַן
בְּנָרִים וַיֹּאמֶר לְאֲנַטְוִיכָם

ובכללם, שהרי בתוכפות הנביאים לא עלינו שופ רצו סיוכיו על עלנות עילת
זולת בעדש חוכה (פרשה א') עלינו היפך זה.

tilalmát, a zsidók, azonban föllázadtak ellenük. 3. Mert ha a világ minden népe, nemzetisége és nyelve ellenük összefogna, sem bírna a Matiszjahu öt fiával, akik az oroszlánál erősebbek, a keselyűnél könnyebbek és a medvét sem küldik előörsül. 4. Azért királyom, ha tervedet elfogadnád, azt tanácsolom, ne hadakozz te többé csekélyszámú sereggel, mert még szégyent vallhatsz fejedelmeid előtt. 5. Hanem mozgósítsd birodalmad összes fegyverforgatóját, sőt elefánthátas bástyákat is küldj.

הַמֶּלֶךְ אַתָּה הַמֶּלֶךְ שְׁמֹתָ
צוּוֹי לְבַטֵּל מִן־הַיְהוּדִים
שֶׁבַת רֵאש־חֹדֶשׁ וּמִלָּה
מִרְמָה גְדוֹלָה וּמִרָד בְּתוֹכָהּ:
נֶאֱשָׁר אִם־יִלְכוּ כָּל־הָעַמִּים
וְהָאֻמוֹת וְהִלְשִׁינוּת לֹא
יִכְלוּ לַחֲמֹשָׁה בְּנֵי מַתְתִּיָּהוּ.
מֵאַרְיוֹת הֵם חֲזָקִים וּמִנְּשָׂרִים
הֵם קָלִים וּמִדְּבִים הֵם
מִמְּהָרִים*: ד עַתָּה הַמֶּלֶךְ
עֲצָתִי תִיטֵב עֲלֶיךָ וְלֹא
תִלָּחֵם בְּאַנְשִׁים מְעַט כִּי אִם־
תִּלָּחֵם בָּהֶם וְתִבּוֹשׁ בְּעֵינֵי
כָּל־הַמְּלָכִים: ה לָכֵן כְּתוּב
וְשִׁלַּח סָפָרִים בְּכָל־מְדִינֹת
מִלְּכוּתְךָ וַיָּבֵאוּ שָׂרֵי הַחִילּוֹת
וְלֹא־יִשְׁאַר מֵהֶם אֶחָד וְגַם
פִּילִים מִלְּבָשִׁים שְׂרִיוֹנִים

* כלני הונלל לכאורה? ונראה כוונתו כפי עה שאפרש האזן עזרא צפוק
ד7 אורז הוא לי אריה צעסתרם (איכה ג' י') י"א כי ענהג הדוז להכריז על
הארי והוא רפוק: ר"ל כי ענהג הדוז ללכת קודם הארי ולזשר זואו [צעקואות
בעלויים יסד] וזה שאער לעלה, אאריות הם סזקים וכזו ולא עוד אלא גש עדזים
הם עעברים, היינו עקדי עים האריות הללו לצוא לפני הדוזים — כי עכסימי
פלחעת החשמונאים היה לא לשלם אורזים לפניהם לחור את שדי הקרב כרגיל

6. Antiochus császárnak tet-
szett a terv és küldöncöket
menesztett birodalma minden
sarkába, jöttek a seregek és
a páncélos elefántok. 7. Más-
sodízben is felkerekedett te-
hát Bakhides, betört Jeruzsá-
lembe, tizenhárom rést vág-
ván a falon, köveit összezú-
zatta; azt hitte, ezúttal nem
birnak velem. — De az Egek
Ura mást akart. 8. Midón
erről Matiszjahu öt fia ér-
tesült, Micpe Gilead városá-
ba gyűltek össze, amely Sá-

יהו עמָהֶם: וַיֵּיטֵב הַדָּבָר
בְּעֵינַי אֲנִי וְכִסְּתִים הַמַּלְאָךְ וַיִּשְׁלַח
סָפְרִים לְכָל־מְדִינֹת מַלְכוּתוֹ
וַיָּבֵאוּ שָׂרֵי כָּל־הָעָמִים
וְהַמַּלְכוּת וְגַם פִּילִים
מִלְבָּשִׁים שְׂרִיזִים עִמָּהֶם
בָּאוּ: וַיִּשְׁנֵית קָם בְּגָרִים
הָרָשָׁע וַיָּבֹאוּ לְיִרוּשָׁלַיִם בְּקַע
הַחֹמָה וַיַּנְתֵּק הַמָּבֹאוֹ וַיִּשְׁפֹּר
בַּמַּקְדָּשׁ שֶׁל־שַׁעֲשֻׂרָה
פְּרָצוֹת* וְגַם מִן־הָאֲבָנִים
שֶׁבַר עַד־אֲשֶׁר הָיוּ כְּעֹפֵר
וַיַּחֲשׂוּב בְּלִבּוֹ וַיֹּאמֶר הַפֶּעַם
הַזֶּה לֹא יוּכְלוּ לִי כִּי רַב
חֵילִי וְעַז יָדִי. וְאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
לֹא חָשַׁב בֵּין: " וְכִשְׁמוֹעַ
חֲמִשָּׁה בְנֵי מַתְתִּיָּהוּ קָמוּ
וַיָּבֵאוּ לְמִצְפָּה גִלְעָד אֲשֶׁר

עמני שפסשו פן ירגישו עיני האויזים צהם — ונלח הכהנים העתקועעים הלח
היה עלער עאלד נגד העמנה הגדול של יריציהם — אלח חמיד התנפלו פחאוס
עם לנלש על עמנה האויזים, ובשערוריה שנחעוררו עקצ ציאתם הנלתי לפוי
עראש, הללישו הפשמונלטים לכהות לח האויצ שוק על יקר, והנשארים כסו.
[עיין ספורנו פ' לך, לכה ויפלג עליהם לילה]. (סי אשל היים)
* וזה שאלערו צעדות פרק צ"י יג פלנות היו צו צסורג שפרלופ עלכי יון.
סזרו וגדרוס וגזרו כנגד יג השחטויות. (סדור עזרת ישראל).

muel próféta óta a nép menedékhelye volt. 9. Bőjtöt rendeltek el, hamut szórtak ülőhelyükre, úgy könyörögtek kegyelemért az Egek Urához. 10. Ott kitűnő tervet forraltak; Juda az elsősülött, Simon a második, a harmadik Jochanan, a negyedik Jonathán, az ötödik Elázár. 11. Es atyjuk megáldotta őket, mondván: Juda fiam, Juda a Jákob ősatyánk fiának képmása vagy, aki az oroszlánhoz hasonlított. 12. Simon fiam, téged Simon a Jákob fiához hasonlítalak, aki Szi-chem városát megbosszulta. 13. Jochanan fiamat, Avnér a Nér fiához hasonlítom, a zsidó seregek vezéréhez. Jonathán fiam, téged Jonathánhoz, a Saul király fiához hasonlítalak, aki a filiszteusokat győzte le. 14. Elázár fiamat Pinchász, az Elázár fiához hasonlítom, aki haragra gerjedt I-tenéért és megmen-

הָיָה שֵׁם פְּלִיטָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל
 בְּיָמֵי שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא : ט צוּם
 גָּזְרוּ וַיָּשָׁבוּ עַל־הָאֶפֶר לְבַב־שׁ
 רַחֲמִים מִלְּפָנֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם :
 י אִז נָפַל בְּלִבָּם עֵצָה טוֹבָה
 יְהוּדָה הַבְּכוֹר שִׁמְעוֹן הַשֵּׁנִי
 הַשְּׁלִישִׁי יוֹחָנָן הַרְבִּיעִי יוֹנָתָן
 הַחֲמִישִׁי אֶלְעָזָר : יא וַיְבָרַךְ
 אוֹתָם אָבִיהֶם וַכֵּן אָמַר יְהוּדָה
 בְּנֵי אֲדָמָה אוֹתְךָ לִיהוּדָה
 בֶּן־יַעֲקֹב אֲשֶׁר־הָיָה נִמְשָׁל
 לְאַרְיֵה : יב שִׁמְעוֹן בְּנֵי אֲדָמָה
 אוֹתְךָ לְשִׁמְעוֹן בֶּן־יַעֲקֹב
 אֲשֶׁר הָרַג יוֹשְׁבֵי שָׁכֶם : יג
 יוֹחָנָן בְּנֵי אֲדָמָה אוֹתְךָ
 לְאַבְנֵר בֶּן־נֵר שֶׁר צָבָא
 יִשְׂרָאֵל . יוֹנָתָן בְּנֵי אֲדָמָה
 אוֹתְךָ לְיוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל אֲשֶׁר
 הָרַג עִם פְּלִשְׁתִּים : יד אֶלְעָזָר
 בְּנֵי אֲדָמָה אוֹתְךָ לְפִינְחָס
 בֶּן־אֶלְעָזָר אֲשֶׁר קָנָא לְאֱלֹהֵיו
 וַהֲצִיל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : טו

tette Izraelt. 15. Még aznap kirontottak Matiszjahu fiai, és sikeres ütközetet vívtak az ellenséggel, Jehuda testvérük azonban a harcmezőn elvérzett. 16. Midőn Jehuda el-esett, visszatértek atyjukhoz Matiszjahu fiai. 17. Atyjuk kérdé tőlük hazajövetelüknek okát és ők elbeszélték neki Jehuda testvérük halálát, aki kiválóbb volt a többinél. 18. De Matiszjahu azt felelte: Fiaim! akkor én állok az él-re küzdeni, semhogy Izrael házát ellenfeleink elpusztit-sák, mert lehangolt benneleket bátyátok sorsa. 19. Matiszjahu tehát fiai élén szem-beszállt az ellenséggel. 20. Az Egek Ura pedig az ellenfél legkiválóbb bajnokait a kezükbe juttatta, akiknek körében rettentő pusztitást végeztek úgy a fegyverforgatók, mint a nyillövők, a vezérek és alattvalóik között, nem maradt ott hirmondó sem, hanem aki tehetett, a tengeren

על-זה יצאו חמשה בני-
מתתיהו ביום הזה וילחמו
בַּעַמִּים וַיְהִרְגוּ בָהֶם הַרְג רַב
וַיְהִרְג מָהֶם יְהוּדָה: טז בְּאוֹתָהּ
שָׁעָה כַּאֲשֶׁר רָאוּ בְּנֵי מַתְתִּיָּהוּ
כִּי נִהְרַג יְהוּדָה שָׁבוּ וַיָּבֹאוּ
אֶל-אֲבֵיהֶם: יז וַיֹּאמֶר לָהֶם
לָמָּה שַׁבְתֶּם וַיַּעֲנוּ וַיֹּאמְרוּ
עַל-אֲשֶׁר נִהְרַג אַחִינוּ אֲשֶׁר-
הָיָה חָשׁוּב כְּכֹלְנוּ: יח וַיַּעַן
מַתְתִּיָּהוּ אֲבֵיהֶם וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים אֲנִי אֵצֵא עִמָּכֶם
וְאֶלְחֶם בְּעַמִּים כִּי-יֵאבְדוּ
בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאַתֶּם נִבְהַלְתֶּם
עַל-אֲחֵיכֶם: יט וַיֵּצֵא מַתְתִּיָּהוּ
בַּיּוֹם הַהוּא עִם-בָּנָיו וַיִּלְחֲמוּ
בְּעַמִּים: כ וְאֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
נָתַן כָּל-גִּבּוֹרֵי הָעַמִּים בְּיָדָם
וַיְהִרְגוּ בָהֶם הַרְג רַב כָּל-
אֲחֵיוֹי הָרַב וְכָל-מוֹשְׁבֵי קִשְׁת
שָׂרֵי הַחֵיָל וְהַפְּגָנִים לֹא-
נֹתַר בָּהֶם שָׂרִיד וַיָּנוּסוּ שָׂאֵר

túlra menekült. 21. Elázár azonban, aki az elefántokat tette harcképtelenné, azok szemétjébe fulladt, midőn a harcosok visszatértek, keresték Elázárt is, élők és holtak között, de nem lelték, mire végre ott felkutatták. 22. Es Izrael fiai roppant megörültek a győzelemnek, mely el-lenségeiket kezükbe adta, kik közül egynéhányat elégettek, másokat lefejeztek, vagy föl-akasztottak. 23. A gonosz Bakhidest, népünk megrontó-ját is elevenen égették el, Izrael fiai. 24. Midőn azután Antiochus császár Bakhides és serege kudarcáról értesült, hajóra szállt és megszökött a tengeren túlra, de bárhová érkezett, mindenütt föllázad-tak ellene és szökevénynek gúnyolták.

הַעַמִּים לְמַדְינֹת הַיָּם : כֹּא
וַיִּלְעָזֵר הָהָרָה מִתַּעֲשֵׁק
לְהַמִּית הַפִּילִים וַיִּטְבַּע
בְּפֶרֶשׁ הַפִּילִים וְכַאֲשֶׁר שָׁבוּ
בְּקִשְׁוֹדָיו בֵּין הַחַיִּים וּבֵין
הַמֵּתִים וְלֹא מִצְאוּהוּ וְאַחַר
בֵּן מִצְאוּהוּ אֲשֶׁר טָבַע
בְּפֶרֶשׁ הַפִּילִים : כִּי וַיִּשְׂמְחוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־נִתְּנוּ בַיַּדְהֶם
שׁוֹנְאֵיהֶם מֵהֶם שָׂרְפוּ בְּאֵשׁ
וּמֵהֶם דָּבְרוּ בַחֲרָב וּמֵהֶם
תָּלוּ עַל־הָעֵץ : כִּי וּבְנָרִים
הֲרָשָׁע הַמִּטְעָה אֶת־עַמּוֹ*
שָׂרְפוּ אוֹתוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּאֵשׁ : כִּי וַאֲזֵי אֲנִיִּיכֶם
הַמִּלֵּךְ כַּאֲשֶׁר שָׁמַע אֲשֶׁר
נִהְרְגוּ בְּנָרִים הֲרָשָׁע וְכָל־
שָׂרֵי הַחֵיל אֲשֶׁר עַמּוֹ נִכְנְסוּ
בְּסַפִּינָה וַיָּנֶס לְמַדְינֹת הַיָּם
וַיְהִי כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר הָיָה
כָּאֵשׁ שָׂמְרָה מוֹרְדִים בּוֹ
וְקוֹרְאִים אוֹתוֹ הַבּוֹרְחַת :

מתתיהו ה.

1. Azután a Hasmonai fiai újjáépítették a szentély kapuját, kijavították a réseit, megtisztították az udvarát, a holttetemektől és tisztátlan-ságtól. 2. A mécses meggyujtásához pedig színolajat kerestek, de nem találtak, csupán egyetlen korsót a főpap pecsétjével, amelyben azonban csak egy napra való tiszta olaj volt. 3. De az Egek Ura, kinek szentsége e hajlékban honol, áldását nyújtotta és nyolc napig gyujtottak vele. 4. Ennek emlékére ezen nyolc napot vig-lakomákkal egybekötött napokká nyilvánították, hasonlóvá a

א אַחֲרַי כֵּן בָּאוּ בְנֵי
חֲשֵׁמוֹנֵי לְבֵית
הַמִּקְדָּשׁ וַיְבַנּוּ הַשְּׁעָרִים
הַנְּשָׁבְרִים וַיְסַגְּרוּ הַפְּרָצוֹת
וַיִּטְהָרוּ אֶת־הָעֲזָרָה מִן
הַהֲרוּגִים וּמִן הַטְּמְאוֹת: ב
וַיִּבְקְשׂוּ שֶׁמֶן זַיִת לְהַדְלִיק
הַמְּנוֹרָה וְלֹא מָצְאוּ כִּי־אִם
צְלוּחִית אַחַת אֲשֶׁר הָיְתָה
חֲרוּמָה בְּטַבְּעַת הַזֹּהֵן
הַגָּדוֹל וַיִּדְעוּ כִּי הָיְתָה טָהוֹר
וְהָיָה בָּהּ כֹּהֵן פֶּשְׁעוֹר הַדְּלִקַת
יוֹם אֶחָד*: ג וַאֲלֹהֵי הַשָּׁמַיִם
אֲשֶׁר שָׂבַן שְׁמוֹ שָׁם נָתַן
בְּרָכָה וְהִדְלִיקוּ מִמֶּנָּה
שְׁמוֹנֶה יָמִים**: ד עַל־כֵּן
קָיְמוּ בְנֵי חֲשֵׁמוֹנֵי קְיֹום
וַחֲזָקוּ אַפְּר וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
עֲמָדָם כַּאֲחֵר לַעֲשׂוֹת

* צשאלתות 77 אסאי גאון ש' וישלם גרם, וכל היה צו להדליק אפינו יום אחד וצוה עתולת קושית הגאונים אפני עה קצו עונה יעי פנוכה הלל הכס היה רק שצעה יעים, ועיין שאלת שלום שם אות קטן ל"ה, (אלור התפלוח). ** עעשה הכס הזה יסופר גם בצעלה שנת 47 כ"א: על פי עגלת חענית.

többi, a Tórában előírt ünnepekhez, gyertyákat is gyujtunk azokon, hogy hirdessék az Egek Urának dicsőségét.

5. Gyászbeszéd, vagy böjt ez idő alatt nem tartatik, kivéve, akit fogadalma köt Istenéhez. 6. Nem rendelték el azonban a Hasmonaeusok és fiaik, az általános munkaszünetet is e napokon. Ettől fogva kezdődött a görög birodalom hanyatlása. 7. Király-

שְׁמוֹנָה יָמִים הָאֵלֶּה יָמֵי
מִשְׁתָּהוּ* וְשִׁמְחָה בְּיָמֵי
מוֹעֲדִים** הַפְּתוּבִים
בַּתּוֹרָה וְלַהֲדַלִּיק בָּהֶם
נֵרוֹת לְהוֹדִיעַ אֲשֶׁר עָשָׂה
לָהֶם אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם נִצְחָהִים:
וּבָהֶם אֵין לְסַפּוֹר וְלֹא
לְגָזוֹר צוֹם וְתַעֲנִית זוֹלָתִי
אֲשֶׁר מְקַבֵּל עָלָיו מִלְּפָנֶי זֶה
וַיִּתְפַּלֵּל לְפָנֶי אֱלֹהָיו: וְאֵךְ
חֲשֻׁמוֹנֵי וּבָנָיו וְאֶחֱיָהֶם לֹא-
גָזְרוּ בָהֶם לְבִטֹּל עֲבוֹדַת
מְלֶאכֶרֶה. וּמִן-הַעֵת הַהִיא
לֹא-הָיָה שֵׁם לְמַלְכוּת יוֹן:
וַיִּקְבְּלוּ הַמְּלָכוֹת בְּנֵי

* צַשׁ"ע אֲרִיִּם הֵינּוּ שְׂרֵינֵי קַעֲוֹדוֹת שְׂעָרִים צִבְּהָ, הֵם קַעֲוֹדוֹת הַרְשׁוֹת וְלֹא קַעֲוֹס לַעֲשֵׂתָהּ וְלֹא עֲשֵׂתָהּ, אֵךְ צַכִּיעַ צַעֲגִילַת תַּעֲנִיתִי, וְנַעֲרָשׁ צִבְּעֵלְתֵךְ נֹחֲמִים סוֹבֵב שֶׁגַם עֲלֵאֲכַת הַעֲשֵׂכֵן נַעֲרִיב צִאֲחֹתוֹ הַזֶּעֶן, וְכֵן הוּא צִישׁ"ש עֵיין צַשׁ"ע אֲרִיִּם הַלְכוֹת סוֹבֵב, (עֲגִילַת עֲתִיבֹו שֶׁל ר' צַעַר פֶּרַעֲנֵק ע"ה).

** צִאֲרִיִּם (סִי' עֲתִיר) דַּקַּעֲוֹדוֹת סוֹבֵב הֵם קַעֲוֹדוֹת הַרְשׁוֹת יַעִישׁ צַרְיִז עֲגִילַת וַעֲסִיז וְרֵא' צֵת' עֲהֵרִי' עֲצֵרוֹנֹא (סִי' קִלִּיז) צַשׁ"כ' אֲצֵרֵהֶם הַכֵּהֵן שֶׁלֹּא הֵינִי לְצַפּוֹרִים לְזַמֵּר עַל הַשִּׁלְחָן הַזֶּמֶר. אֲחֵלּוֹ עֲשֵׂמֵינִי וְכוּ' תַעֲכוֹר לְלוֹדֵךְ סוֹבֵב" שֶׁלֹּא נִחְקֵן עִיִּם תִּיִּם שֶׁקַּעֲוֹדַת סוֹבֵב אֵינֶה קַעֲוֹדַת עֲלוֹהַ ע"ש וִידוּעַ שֶׁזַּמֵּר הַכּוֹזֵר פִּתּוּס. אֲצֵרֵהֶם" הוּא אֲזֵן עֲזוֹלָ — וַעֲסוֹרֵשׁ יוֹלָא צַעֲגִילַת אֲנִיִּסוֹכַת הַכֵּל. כִּיעִי עוֹעֵדִים" הֵינּוּ מַשְׂתַּח וַעֲשֵׂהָ עַעֵשׁ וְלֹא כֵת' מַהֲרִיִּב לֹאֵל כַּדַּעַת הַאֲצִיעַ זֵל (וַעֵיין צַשׁ"ס סִי' תַרְפִּיז) וְדוֹרֵק.

אֲבִי מוֹרֵי הַהֵינַן בַּעֲהֵיָה סִי' חֵק יִשְׂרָאֵלִי שְׁלִימִיָּא

lyá pedig Hasmonai fiait és leszármazottait választották a szentély pusztulásának napjáig, kétszázhat évig. 8. Izrael fiai azóta száműzetésük minden állomásán, örömlakomával ünneplik meg ezen napokat, Kiszlev hó 25. napjától nyolc napig. 9. Ez időtől fogva sohasem feledjük a szentély korában élt papok, léviták és bölcsek törvényét, melyet magunkra és nemzedékeinkre vállaltunk — mindörökké.

חֲשֹׁמוֹנֵי וּבְנֵי בְנֵיהֶם מִהָעֵת
הַזֹּאת עַד־חֲרַבַּן בֵּית הַאֱלֹהִים
מֵאַתָּה וְשֵׁשׁ שָׁנִים: הַעַל־
בֶּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵהַיּוֹם הַהוּא
בְּכָל־גְּלוֹתָם שׁוֹמְרִים הֵימִים
הָאֵלֶּה וְקוֹרְאִים לָהֶם יְמֵי
מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה מִחֲמֹשֶׁה
וְעֶשְׂרִים לַחֹדֶשׁ כַּסְּלוֹ
שְׁמוֹנֶה יָמִים: הַמִּזְבֵּחַ
הַהוּא וְעַד־הָעוֹלָם לֹא יִסּוּרוּ
מֵהֶם אֲשֶׁר הָיוּ בְּבֵית
מִקְדָּשְׁךָ הַכְּהֹנִים וְהַלְוִיִּם
וְחַכְמֵיהֶם אֲשֶׁר קִיְמוּ עֲלֵיהֶם
וְעַל־בְּנֵי בְנֵיהֶם עַד־עוֹלָם:

